

Nr 16.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:t proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m.

I en den 6 april 1951 dagtecknad proposition, nr 195, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åbe-ropande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv; samt

2) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Berörda författningsförslag äro av följande lydelse:

F ö r s l a g

till

L a g

om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Härigenom förordnas, att lagen den 3 juni 1949 angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, vilken jämlikt lag den 2 juni 1950 (nr 221) gäller till och med den 30 juni 1951, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1952.

F ö r s l a g

till

L a g**om fortsatt tillämpning av lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.**

Härigenom förordnas, att vad i lagen den 20 december 1946 med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning stadgas i fråga om bankaktiebolags inlåning under tid, som i lagen angives¹, skall äga motsvarande tillämpning i fråga om inlåning under tiden från och med den 1 juli 1951 till och med den 30 juni 1952.

I en den 8 februari 1951 dagtecknad skrivelse ha *fullmäktige i riksbanken* hemställt, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv måtte erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1952. Fullmäktige ha i skrivelsen tillika anmält att fullmäktige icke hade något att erinra mot en förlängning av giltighetstiden för lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Över nämnda skrivelse ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av *fullmäktige i riksgäldskontoret* samt *bank- och fondinspektionen*.

Lagstiftningen angående bankaktiebolagens kassareserv.

Enligt 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse är bankaktiebolag skyldigt att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa kassareserv till belopp, som tillsammans med den ineliggande kassan motsvarar minst 25 procent av de förbindelser, som det åligger bolaget att vid anfordran fullgöra.

Alltsedan år 1937 ha särskilda bestämmelser — utöver det i lagen om bankrörelse intagna stadgandet — varit meddelade beträffande bankaktiebolags kassareserv. De nu gällande bestämmelserna i förevarande hänseende äro upptagna i lagen angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

I nämnda lag stadgas följande.

Enligt 1 § äger Konungen i den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt — på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av bank- och fondinspektionen — förordna

¹ Jfr 1949:313

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags ineliggande kassa skall uppgå till viss bestämd kvotdel, högst tjugufem procent, av bolagets förbindelser med undantag av garantiförbindelser och skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av bankaktiebolags ineliggande kassa och kassareserv, som bolaget jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldigt att redovisa, skall utgöras av, förutom ineliggande kassa, medel inestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel inestående i riksbanken samt att, om bankaktiebolags i riksbanken inestående medel icke uppgå till sålunda föreskrivet belopp, bolaget skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats som fastställs av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Oavsett vad som föreskrivits vid förordnande enligt a) skall kassareserven utgöra lägst det i lagen om bankrörelse bestämda beloppet.

I 2 § stadgas, att förordnande enligt 1 § må meddelas beträffande samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgå till visst angivet belopp, och att de bankaktiebolag, som förordnandet omfattar, må efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka olika kvotdelar fastställas.

Enligt 3 § må Konungen, efter hörande av fullmäktige i riksbanken samt bank- och fondinspektionen, beträffande visst bankaktiebolag medgiva sådan avvikelse från meddelat förordnande, som med hänsyn till de för bolaget föreliggande särskilda omständigheterna prövas erforderlig.

Av Konungen jämlikt lagen meddelat förordnande må ej äga tillämpning längre än lagen äger giltighet.

Ifrågavarande lag, som trädde i kraft den 1 juli 1949, gällde ursprungligen till och med den 30 juni 1950. Genom lag den 2 juni 1950 (nr 221) har förordnats, att 1949 års lag skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1951.

Bestämmelser enligt 1949 års lag ha av Kungl. Maj:t meddelats i kungörelsen den 10 augusti 1950 (nr 483) med förordnande jämlikt lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv. Kungörelsen trädde i kraft den 1 oktober 1950 och gäller tills vidare t. o. m. den 30 juni 1951.

I sin tidigare nämnda skrivelse den 8 februari 1951 ha *fullmäktige i riksbanken* erinrat om att de svenska kreditinstitutens totala utlåning redan i september månad 1949 visade tecken på en allmän kreditexpansion. De frivilliga kreditbegränsningar, som tillämpats i enlighet med föreliggande

överenskommelser mellan riksbanken och kreditinstituten, hade av fullmäktige bedömts såsom otillräckliga. Mot bakgrunden av föreliggande inflationsrisker hade fullmäktige ansett det erforderligt, att åtgärder vidtoges för att motverka en fortsatt kreditutvidgning. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 juli 1950 hade fullmäktige därför föreslagit, att förordnande jämlikt 1949 års kassareservlag skulle utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med ett vid skrivelsen fogat utkast till kungörelse i ämnet. Med bifall till fullmäktiges förslag utfärdade Kungl. Maj:t i det föregående omnämnda kungörelse den 10 augusti 1950, nr 483. Fullmäktige ansåge att 1949 års kassareservlag och det med stöd därav utfärdade förordnandet fortfarande vore erforderliga. Enligt vad fullmäktige inhämtat torde 1949 års banklagssakkunniga icke komma att framlägga resultatet av sin översyn av 1911 års lag om bankrörelse till sådan tid, att proposition kunde vara att förvänta till 1951 års riksdag. Under sådant förhållande föresloge fullmäktige att kassareservlagen förlängdes i oförändrad form, förslagsvis för en tid av ett år.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i sitt utlåtande förklarat, att riksgäldsfullmäktige icke hade något att erinra mot bifall till bankofullmäktiges framställning.

Även *bank- och fondinspektionen* har lämnat bankofullmäktiges framställning utan erinran.

Departementschefen har anfört:

I likhet med bankofullmäktige och de i ärendet hörda remissinstanserna anser jag det åt Konungen lämnade bemyndigandet att meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv fortfarande böra bibehållas och biträder i enlighet härmed förslaget, att 1949 års lag förlänas fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1952.

Till frågan om den fortsatta tillämpningen av bestämmelserna i 1950 års kungörelse torde jag få återkomma i senare sammanhang.

Utskottet. Vid behandlingen av förslaget till 1949 års lag rörande bankaktiebolags kassareserv framhöll utskottet (utl. nr 44), att den föreslagna lagen icke ginge helt fri från invändningar men att den i jämförelse med då gällande beredskapslagstiftning innebure en effektivisering. Då utskottet emellertid förordade, att förslaget upphöjdes till lag, utgick utskottet från att lagen skulle utgöra ett provisorium i avvaktan på en ur principiell synpunkt mera tillfredsställande lösning. Utformningen av ifrågavarande beredskapslagstiftning sammanhänger med den omarbetning av banklagens kassareservbestämmelser, som är avsedd att verkställas av 1949 års banklagssakkunniga. De sakkunniga ha ännu icke framlagt resultatet av sin översyn av 1911 års lag om bankrörelse. Vid sådant förhållande torde 1949 års lagstiftning rörande bankaktiebolags kassareserv böra erhålla förlängd giltighet under ytterligare ett år.

Lagstiftningen angående bankaktiebolagens inlåning.

I 49 § 1 mom. lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse stadgades, enligt lagrummets ursprungliga lydelse, att bankaktiebolags inlåning icke finge överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Genom särskilda lagar med temporär giltighet, utfärdade under åren 1917, 1918, 1919 och 1920, sattes nämnda regel ur kraft såvitt angick bankbolag, vars egna fonder uppgingo till minst fem miljoner kronor. Från och med den 1 januari 1921 avvecklades denna provisoriska lagstiftning, därvid med stöd av dåmera vunna erfarenheter åt 49 § 1 mom. gavs den förändrade avfattning, som ännu gäller. Enligt den lydelse, lagrummet sålunda erhållit, skiljes mellan bankaktiebolag med mindre och större fonder. För bankaktiebolag, vars egna fonder uppgå till högst fem miljoner kronor, får inlåningen allenast med det belopp, som motsvarar vad för bolagets räkning inestår hos annat inländskt bankbolag, överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Uppgå de egna fonderna till mera än fem miljoner kronor, må inlåning äga rum högst till belopp av tjugufem miljoner kronor ökat med nio gånger skillnaden mellan beloppet av bolagets egna fonder och fem miljoner kronor, dock att inlåningssumman icke må överstiga åtta gånger beloppet av bolagets egna fonder.

Till bankbolags egna fonder räknas i förevarande sammanhang grundfond, reservfond och dispositionsfond men icke balanserade vinstmedel. Efter det beslutet om omläggning av uppbördsförfarandet fattats jämföras med dispositionsfond enligt praxis skattereserver, i den mån de icke längre behöva tagas i anspråk för det ursprungligen avsedda ändamålet.

Jämväl efter ingången av år 1921 ha emellertid banklagens bestämmelser genom tillfällig lagstiftning modifierats, senast genom *lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning*.

Enligt vad i nämnda lag stadgas må bankaktiebolag — utan hinder av bestämmelserna i 49 § 1 mom. lagen om bankrörelse — under tiden intill utgången av juni månad 1949 mottaga inlåning med

dels ett belopp motsvarande summan av

- a) bolagets ineliggande kassa;
- b) vad för bolagets räkning inestår hos Sveriges riksbank eller riksgäldskontoret eller å postgiro eller hos annat inländskt bankaktiebolag med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning;
- c) bolaget tillhöriga, å inländsk bank dragna checkar samt av sådan bank utställda egna växlar, betalbara vid anfordran;
- d) marknadsvärdet, dock högst nominella värdet, å bolaget tillhöriga av svenska staten utfärdade skattkammarväxlar samt å sådana bolaget tillhöriga obligationer, vilka utfärdats av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, under förutsättning att obligationernas återstående löptid icke överstiger fem år;

e) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å sådana bolaget tillhöriga obligationer, som avses under d) men vilkas återstående löptid överstiger fem år; samt

f) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å andra bolaget tillhöriga inhemska obligationer, vilka äro av fullgod beskaffenhet;

dels ock ett belopp motsvarande, om bolagets eget kapital icke överstiger fem miljoner kronor, sex gånger det egna kapitalet samt, om bolagets eget kapital är större än nyss sagts, trettio miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan bolagets eget kapital och fem miljoner kronor.

Enligt vad i lagen vidare stadgas skall vid tillämpningen av nyssnämnda bestämmelser såsom inlåning anses — utöver vad som är att anse såsom inlåning enligt lagen om bankrörelse — ej mindre belopp, för vilka bolaget ansvarar på grund av egna accepter eller som tillförts bolaget genom försäljning av postremissväxlar eller genom rediskontering eller försäljning av andra växlar, än även beloppet av de garantiförpliktelser, som bolaget iklätt sig, i den mån dessa förpliktelser icke täckas av hos bolaget insatta, till bolaget pantförskrivna medel.

I lagen den 3 juni 1949 (nr 313) om fortsatt tillämpning av nyssnämnda lag har förordnats att vad där stadgas i fråga om bankaktiebolags inlåning under tiden intill utgången av juni 1949 skall äga motsvarande tillämpning i fråga om inlåning under tiden därefter intill utgången av juni 1951.

I sin förut omnämnda skrivelse den 8 februari 1951 ha *fullmäktige i riksbanken* erinrat om att giltighetstiden för 1946 års lag utlöpte den 30 juni 1951. Ehuru lagen formellt anknöte till inlåningsrätten innebure lagen likväl i praktiken en utvidgning av bankernas utlåningsmöjligheter. Mot bakgrunden av vad fullmäktige tidigare i skrivelsen anfört angående utlåningsutvecklingen kunde ifrågasättas, huruvida lagen borde erhålla fortsatt giltighet. En återgång till bestämmelserna i 1911 års lag om bankrörelse skulle emellertid medföra stora svårigheter och i varje fall nödvändiggöra en lång övergångstid. Fullmäktige ville därför icke göra någon erinran mot en förlängning av ifrågavarande lag.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i sitt utlåtande över bankofullmäktiges skrivelse icke uttalat någon erinran mot vad bankofullmäktige anfört.

Bank- och fondinspektionen har i sitt förut angivna utlåtande hemställt att giltighetstiden för 1946 års lag måtte förlängas, förslagsvis till och med den 30 juni 1952, före vilken tidpunkt statsmakterna torde ha erhållit tillfälle att taga ställning till det förslag till nya inlåningsbestämmelser som 1949 års banklagssakkunniga komme att framlägga. Såvitt inspektionen kunde förstå hade man ur solvenssynpunkt icke någon som helst anledning att återgå till de i lagen om bankrörelse meddelade inlåningsföreskrifterna. Inspektionen kunde ej heller eljest finna något skäl härför. Bankofullmäktiges antydan om att man av penningpolitiska motiv kunde ifrågasätta att

återuppliva banklagens inlåningsbestämmelser funne inspektionen böra avvisas av flera grunder. I första hand borde sålunda erinras om att en sådan åtgärd skulle få mycket ojämna verkningar, i det att somliga banker icke alls skulle beröras därav, medan åter andra skulle hamna i allvarliga svårigheter. Härtill komme att kassareservbestämmelserna utgjorde ett för reglering av kreditvolymen speciellt tillskapat instrument, som numera tagits i bruk och som kunde smidigt anpassas efter omständigheterna.

Departementschefen har anfört: Av förarbetena till lagen med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning framgår, att denna lagstiftning tillkommit såsom ett provisorium i avvaktan på att definitivt förslag skulle framläggas rörande bankernas inlåningsrätt. 1949 års banklags-sakkunniga torde emellertid icke komma att avlämna något dylikt förslag i sådan tid att ställning till detsamma kan tagas före den 30 juni 1951, då giltighetstiden för 1946 års lag utlöper. Jag tillstyrker därför att lagen får fortsatt giltighet för tiden till och med den 30 juni 1952.

Utskottet. Under åberopande av vad departementschefen anfört tillstyrker utskottet bifall till Kungl. Maj:ts ifrågakvarande förslag.

I enlighet med vad i det föregående anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 24 april 1951.

På bankoutskottets vägnar:

F. SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sundvik, Fahlander, Näsgård, De Geer, Boo och Domö; samt

från andra kammaren: herrar Severin, Fröderberg, Nilsson i Landskrona, Persson i Norrby, Schmidt, Sköldin, von Seth och Hallberg.